

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.735.025 Національної академії сухопутних
військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, доктору
історичних наук, професору Харуку Андрію
Івановичу
вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів-26, 79026

ВІДГУК

на дисертацію Багана Андрія Володимировича на тему «Військово-політична і громадська діяльність Романа Дашкевича», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» в галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

Актуальність теми дисертації. У сучасній українській історіографії зріс інтерес до біографічних досліджень. Нині відчувається велика потреба нового бачення минулого, яке охоплювало б не лише зовнішню сторону історичних подій, але і їх глибинну внутрішню сутність. Мабуть найкраще її можна розкрити крізь призму особистості, яка живе і діє у конкретну епоху, що віддзеркалюється у її діях і сприйнятті. В умовах російської збройної агресії проти України інформаційна війна як її складова вимагає перегляду оцінок окремих історичних подій, ретельнішого вивчення життєвого шляху історичних постатей котрі були учасниками національно-визвольного руху. У зв'язку з цим відчувається потреба зосередження особливої уваги на переломних періодах української історії у контексті життя та діяльності непересічних особистостей. Це сприятиме кращому розумінню громадянами України національного історичного процесу в контексті ролі особистості в історії. Очевидно, що найкраще це завдання можна реалізувати в рамках біографістики. В силу обставин цей напрям в Україні не міг розвиватись оскільки був під пресом тоталітарного режиму котрий насаджував ідеологічні міфи і стереотипи, а сама біографістика була денацієзованою та знеособленою.

Лише після відновлення незалежності України вона виокремилася у самостійний напрямок історичної науки. До української біографістики стали повертатися імена сотень постатей, які залишили помітний слід у вітчизняній історії, зокрема в національному суспільно-політичному, громадському, культурному й духовному житті нашої країни. Серед них є і Роман Дашкевич у біографії якого віддзеркалилась ціла епоха української історії, що охоплювала першу третину ХХ ст.: роки Першої світової війни, Українську революцію 1917-1921 рр. й міжвоєнне двадцятиліття. Не можна стверджувати, що на сьогодні постать Р. Дашкевича є маловідомою в Україні. На його честь названі вулиці, військовий підрозділ у ЗСУ, встановлені меморіальні знаки. Проте й надалі у вітчизняній історичній науці відсутня праця, яка б цілісно розкривала біографію цієї непересічної особистості. Публікації про Р. Дашкевича переважно мають фрагментарний характер. Тому цілком закономірно постала потреба у створенні його ґрунтовної наукової біографії. Отже, обрана дисертантом *тема дослідження є актуальною з наукового погляду, має наукову новизну* оскільки вперше в українській історичній науці комплексно висвітлює військово-політичну і громадську діяльність Р. Дашкевича. Зважаючи на те, що останній належав до командного складу Армії УНР, а в подальшому брав активну участь в українському громадсько-політичному житті його досвід у цих царинах має суспільну значущість і становить практичний інтерес.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами, планами Національної академії та кафедри. Дисертація виконана у межах науково-дослідної роботи, що проводиться кафедрою гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Дисертант брав участь у виконанні НДР «Особливості висвітлення проблематики Української національної революції 1917-1921 років в сучасних воєнно-історичних дослідженнях (Шифр «УНР»).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Результати наукової роботи висвітлені у дванадцяти наукових статтях (трьох розділах у колективних монографіях), із них три – у фахових виданнях. В опублікованих працях достатньо відображено проведене дисертаційне дослідження. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового пошуку здобувача. У процесі роботи над темою дисертації автор зібрав та опрацював необхідну для її розкриття джерельну базу. Треба зазначити, що його праця утруднювалась відсутністю окремого особового фонду Р. Дашкевича. Здобувач провів пошукову роботу у трьох архівах – ЦДІА України у м. Львові, ЦДАВО України, ЦДАГО України. Він опрацював також великий масив опублікованих джерел, мемуарної літератури і періодики. Таким чином, дисертаційна робота А. В. Багана має необхідну емпіричну базу.

Оцінка змісту, завершеності та оформлення дисертації. Цілком оправданими є хронологічні рамки дисертаційної роботи. Вони являють собою замкнутий період на який припадає найактивніша військово-політична і громадська діяльність Р. Дашкевича: від останніх років, що передували вибуху Першої світової війни до кінця 1930-х рр. коли він змушений був виїхати в еміграцію після встановлення радянського окупаційного режиму в Західній Україні на початку Другої світової війни.

Структурна побудова дисертації відповідає поставленій меті та визначеним завданням. Для її написання автор використав проблемно-хронологічний метод. Кожен розділ дисертації являє собою тематично завершений сюжет, що органічно вплетений у контекст проблеми і є етапом у її розкритті. Текст роботи складається із вступу, чотирьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, та списку використаних джерел та літератури (410 позицій). Анотація українською та англійською мовами є рівнозначними за змістом, а перелік публікацій дисертанта за темою наукової роботи засвідчує її належну апробацію, як результат наукового пошуку.

Теоретико-методологічні засади на яких виконана дисертація містяться у підрозділі 1.3 (с.53-62), який дає підстави стверджувати, що дисертант володіє методичним інструментарієм для написання праці у жанрі біографістики.

Позаяк на даний час відсутні праці, у яких би ґрунтовно висвітлювалась біографія Р. Дашкевича дисертанту довелось провести наполегливу пошукову роботу результати якої відображені у першому розділі дисертації. Очевидно, що насамперед він уважно простудіював наявний історіографічний доробок й охарактеризував його фактографічне наповнення. Оскільки історіографія досліджуваної проблеми являє собою різнопланову за характером мозаїку праць, що в той чи інший спосіб торкаються теми дисертації, автор згрупував її за проблемно-хронологічним принципом, поділивши на дві тематичні групи – першу, яка відображає участь Р. Дашкевича у січовому русі і в Українській національній революції 1917-1921 рр., та другу, в якій висвітлюється його громадсько-політична діяльність, зокрема у товаристві «Луг» у міжвоєнне двадцятиліття. Можна погодитись із цим принципом щоправда із застереженням, що ціла низка праць насправді об'єднує разом ці два періоди відтак чисто механічно розділити їх відповідно цього критерію майже не можливо. Відповідно до прийнятого критерію дисертант намагався із наявного історіографічного масиву виокремити той матеріал у якому була присутньою постать Р. Дашкевича і в якому ракурсі вона вивчалась. Дисертант аналізує розвиток історіографії проблеми у хронологічному зрізі – від періоду між двома світовими війнами й до сьогодення. Можна погодитись із висновком автора про те, що хоча кількість наукових праць, у яких дослідники торкались діяльності Р. Дашкевича з плином часу збільшувалась, однак жодна з них так і не спромоглася подати більш-менш вичерпну науково-біографічну працю про нього. Фактично його постать надалі залишалась затіненою подіями, у яких він брав участь і не виступала як самостійний об'єкт наукових студій, а окремі сюжети, як участь Р. Дашкевича у створенні УВО, його громадська діяльність у міжвоєнний період у контексті

відносин з владою Польської Республіки фактично залишається невідомою. Отже, дисертант провів наполегливу пошукову роботу щодо збору історіографічного матеріалу й узагальнив його у першому розділі дисертації (с.24-36).

Наступні три розділи дисертації присвячені висвітленню формування суспільно-політичних поглядів Р. Дашкевича, участі у Першій світовій війні, Українській революції 1917-1921 рр., громадсько-політичній діяльності та вшанування пам'яті.

У другому розділі дисертації *«Формування суспільно-політичних поглядів»* (с. 65-78) на основі вивчення мемуарних джерел дисертант розкриває маловідомі сторінки з юнацького життя Р. Дашкевича, його входження у громадське життя Галичини, зацікавлення військовою справою, що привело його напередодні вибуху Першої світової війни у ряди організації Січових Стрільців.

Мабуть найважливішим у біографії Р. Дашкевича був період Першої світової війни і національно-визвольних змагань в Україні. Він розкритий у третьому розділі дисертації *«Участь у Першій світовій війні та Українській революції 1917-1921 рр.»*. Автор простежує процес становлення Р. Дашкевича як військовика-командира, його участь у розгортанні українського військового будівництва, створенні артилерійського підрозділу у складі Галицько-Буковинського куреня Січових Стрільців. Взагалі цей сюжет заслуговує на особливу увагу позаяк розкриває феномен Січового Стрілецтва на Наддніпрянській Україні й тим самим ілюструє культивування у його середовищі української соборницької ідеї.

На конкретних прикладах дисертант розкриває блискучі організаторські здібності Р. Дашкевича у справі формування гарматної батареї Січових Стрільців, що стала фактично першим підрозділом уже нового, по суті, регулярного українського війська. У розділі добре проілюстровано й командирські здібності Р. Дашкевича під час російсько-української війни у

період від грудня 1917 до грудня 1919 рр., зокрема звернено увагу на застосування Р. Дашкевичем нової тактики артилерійського бою. Дисертант наголошує не лише на його фахових якостях як бойового офіцера, а й на діяльність як офіцера-наставника, постійну турботу щодо виховання і підтримки високого бойового й морального духу серед особового складу підпорядкованого йому підрозділу.

Справляє позитивне враження й те, що дисертант висвітлює позицію Р. Дашкевича стосовно політичних процесів, які відбувалися в Україні періоду Національної революції 1917-1921 рр., наголошує на тому, що той був прихильником її демократичного розвитку, дотримання засад соціальної справедливості у державній політиці і безоглядно обстоював недоторканість її державного суверенітету. Саме цим він пояснював свою й Січових Стрільців участь в антигетьманському повстанні.

Завершальний четвертий розділ дисертації *«Громадсько-політична діяльність, національна пам'ять про Р. Дашкевича»* (с.116-164) висвітлює питання участі Р. Дашкевича в українському громадському та політичному житті після поразки української державності і повернення на терени західної України, що опинилась під владою Польщі. Вона стосується найменш відомого аспекту теми дослідження – участі у створенні УВО. На Р. Дашкевича було покладено завдання виховання молоді в дусі ідей незалежності України. Його він прагнув реалізувати через відновлення діяльності «Січей» та заснування «Лугів». Дисертант звернув увагу, що нові обставини, у яких це доводилось робити не були для цього сприятливими й намагається пояснити концепцію Р. Дашкевича щодо вироблення тактики діяльності цих товариств у нових реаліях. Зокрема це стосується його бажання вивести їхню діяльність поза сферу впливів політичних партій, що мало на його думку сприяти консолідації українського суспільства, а головне убезпечити від заборони польською владою і в такий спосіб дало б змогу продовжувати патріотично-виховну роботу серед української молоді. Дисертант,

як видно із його міркувань, позитивно оцінює цю позицію Р. Дашкевича. Відомо, що спроби Р. Дашкевича деполітизації «Січей» та «Лугів» чимало членів товариств не сприйняло, що врешті вилилось у конфлікти та поділи. Водночас дисертант наголошує на тому, що Р. Дашкевич намагався у свої громадській діяльності не обмежуватися Галичиною, а жваво відгукувався на події, що відбувалися на окупованій більшовицькою Росією Наддніпрянській Україні, пробував підтримувати контакти із колишніми військовиками обох армій – УНР та ГА. Усе це засвідчує, що Р. Дашкевич надалі залишався на соборницьких позиціях й пропагував їх серед галицької молоді на сторінках часопису «Вісті з Лугу», розвінчував російську імперську ідеологію в якій би іпостасі вона не виступала – червоній чи білій. Останнє не втратило своєї актуальності і нині. У розділі висвітлено й таке дражливе для тогочасного українського галацького політикуму питання як взаємини керованого Р. Дашкевичем товариства «Луг» із польською державною адміністрацією, у зв'язку з їхнім підпорядкуванням адміністрації у Варшаві.

Розділ завершується висвітленням вшанування Р. Дашкевича в національній пам'яті українців, що є цілком слушно для роботи біографічного характеру оскільки підкреслює місце та роль цієї постаті у канві української історії новітнього періоду й актуальність її життєвого досвіду для громадян нашої країни, воїнів її Збройних Сил.

Висновки дисертації (с.165-171) є обґрунтованими та логічними, відповідають меті та поставленим у дослідженні завданням, а сама ж робота написана з дотриманням автором академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Відзначаючи у цілому позитивне враження від дисертації В. А. Багана хотілося б у порядку дискусії висловити окремі зауваження та побажання:

1. Огляд джерел дещо переобтяжений розлогими цитуваннями подій, у яких брав участь Р. Дашкевич. Тут доречнішим було б зосередити увагу на власне джерелознавчому аналізі. Натомість їхній фактаж використати у відповідних розділах дисертаційної роботи.
2. Вимагає уточнення сюжет на с.72, у якому йдеться про закупівлю озброєння для товариства УСС-ІІ, яке власним коштом провів Р. Дашкевич разом з батьком. Мова йде не стільки про грошові видатки на його придбання, як про те яким чином вдалося отримати від військової влади на це дозвіл, адже остання навіть уже на початку вибуху війни неохоче погоджувалась озброювати Легіон УСС.
3. Р. Дашкевич навчався у Львівському університеті в період коли загострилась боротьба за відкриття у Львові українського університету. Вартувало б звернути увагу на ставленні Р. Дашкевича до студентського руху за відкриття українського університету у Львові, а також конкретизувати його сторінку з біографії про навчання на юридичному факультеті університету.
4. Певна прогалина відчувається у висвітленні біографії Р. Дашкевича на етапі його служби в австро-угорській армії, у якій він набув досвіду артилериста, обставин його полону, а потім звільнення із нього.
5. Бажано було б уточнити яким було ставлення Р. Дашкевича до подій на західноукраїнських землях у зв'язку з проголошенням ЗУНР і польсько-українською війною. Чи намагався вникнути Р. Дашкевич у причини помилок у діяльності Директорії УНР, що призвели до поширення руйнуючої для Армії УНР отаманщини.
6. Вимагає більшої аргументації пояснення мотивів відходу Р. Дашкевича від активної політичної роботи після 1922 р., із чим вони були пов'язані, невже лише через особисті непорозуміння з іншими членами УВО, чи вони носили принциповий концептуальний характер?

7. Жанр біографістики усе ж вимагає певного особистісного виміру у висвітленні досліджуваної персоналії. Дисертант чомусь майже зовсім оминув приватне життя свого персонажа. Складається враження, що його у Р. Дашкевича зовсім не було. Між тим приватне і публічне життя взаємодіють між собою й позначаються на діяльності особи.

Проте висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертація Багана Андрія Володимировича на тему «Військово-політична і громадська діяльність Романа Дашкевича», є завершеною кваліфікаційною роботою, відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія» та вимогам порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами від 21 березня 2022 р. № 341), п. 6 та 7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р., а тому Баган Андрій Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Офіційний опонент
завідувач кафедри історичного краєзнавства
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
доктор історичних наук, професор

 В. Є. ГОЛУБКО

Підпис В. Є. Голубка підтверджую
Вчений секретар

доц. О. ГРАБОВЕЦЬКА